

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

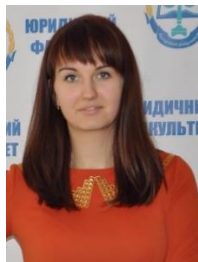

Legal horizons

ВИПУСК 7 (20)

Суми – 2017

УДК 342.9

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ**Уткіна Марина Сергіївна,**

аспірант кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки ННІ права, Сумський державний університет

Важливим індикатором економічного розвитку будь-якої держави є ефективно функціонуюча її фінансова система, яка являє собою складний механізм. Зважаючи на ті реформи, які відбуваються у даній сфері, актуалізується і питання щодо створення оптимальної системи суб'єктів управління фінансовою системою. Так, основним завданням органів управління фінансовою системою є забезпечення злагодженості у функціонуванні окремих сфер і ланок фінансових відносин. Центральне місце в управлінні фінансовою системою в цілому займає Міністерство фінансів України. Відповідно до нормативно-правової бази, саме на нього покладено головне завдання щодо загального керівництва всією фінансовою системою.

У статті проведено комплексний аналіз завдань, які покладено на Міністерство фінансів України, а також, його функції. Так, було визначено, що Міністерство фінансів реалізовує наступні функції : контрольну; організаційну; регулюючу; прогнозуючу; аналітичну; експертну; нормотворчу; координаційну; інформаційну; правозастосовну.

Було проаналізовано погляди науковців щодо визначення наступних функцій : складання і виконання державного бюджету; випуск та використання позик; використання залучених коштів та погашення боргів; нормативно-організаційне регулювання фінансової діяльності; взаємовідносини з урядами інших країн, міжнародними організаціями і міжнародними фінансовими інституціями.

Ключові слова : Міністерство фінансів України, управління, управління фінансовою системою, фінансова система, функції Міністерства фінансів України.

Utkina M. S. Ministry of Finance of Ukraine as an Entity Managing Financial System.

Effectively functioning financial system which is a complex mechanism, is an important indicator of the economic development of any state. According to those reforms which are in this area, the question of creating an optimal entity managing system is also being updated. Thus, the main task of financial managing bodies is ensuring of coherence in the functioning of individual spheres and parts of financial relations. The central place in the management of financial system as a whole takes the Ministry of Finance of Ukraine. In accordance with the legal framework the main task of general management of the whole financial system is taken on it.

The article provided a comprehensive analysis of the tasks which were taken on the Ministry of Finance of Ukraine as well as its functions. Thus, it was determined that the Ministry of Finance of Ukraine implements the following functions : control; organizational; regulating; predictive; analytical; expert; rulemaking; coordination; informational and law enforceable.

It was analyzed different views of scientists as to the definition of the following functions : compilation and execution of the state budget; issue and use of loans; use of borrowed funds and repayment of debts; legal regulation of financial activity; relations with governments of other countries; international organizations and international financial institutions.

Keywords : Ministry of Finance of Ukraine; management; management of the financial system; financial system; functions of the Ministry of Finance of Ukraine.

Вступ. В Україні продовжується процес розпочався ще із проголошенням незалежності розвитку фінансової системи як національної, що країни. Даний процес має місце у зв'язку із тими

змiнами та реформами, якi вiдбуваються на даний час майже у всiх сферах життєдiяльностi : полiтичнiй, соцiальнiй, економiчнiй та iн. В контекстi даних реформ важливе мiсце займає i питання щодо удосконалення як самоi структури фiнансової системи в цiлому, так i механiзмiв управлiння нею зокрема. Це зумовлено тим, що ефективно функцiонуюча фiнансова система передбачає наявнiсть налагодженої системи суб'єктiв управлiння. Це можливо досягти шляхом чiткого розмежування та розподiлу функцiй кожного з суб'єктiв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час iснує значна кiлькiсть досліджень щодо суб'єктiв управлiння фiнансовою системою України загалом, але актуалiзується питання щодо визначення ролi Міністерства фiнансiв України у даному процесi. Так, теоретичну та методологiчну основу дослідження даного питання складають працi науковцiв як економiчного, так i юридичного спрямування. Серед них необхідно виокремити В. Д. Базилевича, В. Г. Баранову, І. С. Волохову, Л. К. Воронову, Ю. М. Крохiну, М. П. Кучерявенку, Т. А. Латковську, А. С. Нестеренку, А. А. Нечай, В. М. Опарiна, О. П. Орлюк, Н. І. Хiмiчеву та iн.

Метою статтi є аналіз функцiй та повноважень Міністерства фiнансiв України в контекстi визначення його статусу вiдповiдно до чинного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Фiнансова система України, як i будь-яка iнша система, ґрунтується на взаємовiдносинах мiж її двома невидiмними складовими елементами : об'єктом i суб'єктом. В даному контекстi об'єктом безпосередньо є фiнансовi правовiдносини, а суб'єктом – органи державної влади, органи мiсцевого самоврядування, пiдприємства, установи та органiзацiї незалежно вiд форм власностi та фiзичнi особи. Загалом, органiзацiйна структура фiнансової системи характеризується сукупнiстю фiнансових органiв та iнститутiв, якi є вiдображенням системи управлiння фiнансами. Аналізуючи дане положення, доходимо висновку, що до органiзацiйної структури фiнансової системи не

В свою чергу, за С. М. Поповим, управлiння будь-якою системою у найпростiшому виглядi може бути представлено у виглядi контуру управлiння. Тобто, як сукупнiсть двох взаємодiючих пiдсистем – суб'єкта та об'єкта управлiння [1, с. 167].

Завдання iз загального керiвництва всiєю фiнансовою системою покладено на центральний орган виконавчої влади у сферi реалiзацiї єдиної державної фiнансової полiтики – Міністерство фiнансiв України, для якого вищезазначена

дiяльнiсть є основною. Міністерство фiнансiв України було утворено, а точнiше – реорганiзовано iз Міністерства фiнансiв УРСР пiсля проголошення незалежностi краiни. Необхiдно акцентувати увагу на тому, що у бiльшостi зарубiжних краiнах iснує аналог Міністерства фiнансiв. Зокрема, воно функцiонує у ФРН, Канадi, Японiї, Швецiї та iн. краiнах. В свою чергу, рiзниця виникає у назвi даних структур, а функцiї залишаються майже незмiнними.

Дiяльнiсть Міністерства фiнансiв України регламентується Основним законом – Конституцiєю, а також законами України, постановами Верховної Ради України та указами Президента. Найбiльш чiткого закрiплення питання щодо завдань, функцiй та повноважень вищезгаданого Міністерства регламентується спеціальним документом – Положенням про Міністерство фiнансiв України. Вiдповiдно до нього, Міністерство фiнансiв України являє собою головний орган у системi центральних органiв виконавчої влади iз формування та забезпечення реалiзацiї державної фiнансової, бюджетної, а також податкової i митної полiтики, окрiм адмiнiстрування податкiв, зборiв, митних платежiв та реалiзацiї податкової i митної полiтики), полiтики у сферi державного фiнансового контролю, казначейського облугування бюджетних коштів, бухгалтерського облiку, випуску i проведення лотерей, органiзацiї та контролю за виготовленням цiнних паперiв, документiв суворої звітностi, видобутку, виробництва, використання та зберiгання дорогiцiнних металiв i дорогiцiнного камiння, дорогiцiнного камiння органогенного утворення та напiвдорогiцiнного камiння, їх облiгу та облiку, у сферi запобiгання i протидiї легалiзацiї (вiдмиванню) доходiв, одержаних злочинним шляхом, або фiнансуванню тероризму [2]. Проведення вищезазначеної полiтики Міністерством фiнансiв України передбачає на метi здiйснення чiтко визначених завдань економiчного та соцiального розвитку краiни. Необхiдно також наголосити i на тому, що одним iз важливих аспектiв функцiонування Міністерства є координацiя дiяльностi у цiй сферi iнших центральних органiв виконавчої влади.

Для характеристики статусу Міністерства фiнансiв України як суб'єкта управлiння фiнансовою системою, необхідно виокремити та проаналiзувати, в першу чергу, завдання даного центрального органу виконавчої влади. Так, основнi його завдання в контекстi дiяльностi щодо управлiння фiнансовою системою України визначенi у вищезазначеному Положеннi. Так, у вiдповiдностi до п. 3 до основних завдань

Міністерства фінансів України законодавець відніс наступні:

- забезпечення формування та реалізація державної фінансової та бюджетної політики, державної політики у сфері державного пробірної контролю, бухгалтерського обліку, випуску та проведення лотерей;

- забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової і митної політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, державної фінансової політики у сфері співробітництва з іноземними державами, банками і міжнародними фінансовими організаціями, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку;

- забезпечення формування державної політики у сфері організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності;

- забезпечення концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку України [2].

Аналізуючи вищевказані положення, ми доходимо висновку, що головним завданням даного центрального органу виконавчої влади у сфері управління фінансовою системою є формування та реалізація проведення єдиних державних фінансової, бюджетної та податкової політики. Зважаючи на те, що дані завдання не в повній мірі розкривають роль Міністерства фінансів як суб'єкта управління фінансовою системою, необхідно також виокремити його функції, через які найбільш повно розкриваються завдання Міністерства.

Як зазначає В. Д. Базилевич, Міністерство фінансів України реалізовує наступні функції :

- контрольну;
- організаційну;
- регулюючу;
- прогнозуючу;

- аналітичну;
- експертну;
- нормотворчу;
- координаційну;
- інформаційну;
- правозастосовну [3, с. 58].

Контрольна функція Міністерства фінансів розглядається з урахуванням того, що воно очолює систему органів управління і контролю за державними фінансами. Таким чином, дана функція знаходить свій практичний вияв шляхом реалізації визначених державою завдань економічного та соціального розвитку, а за результатами такого контролю Міністерство фінансів здійснює координацію діяльності їх центральних органів виконавчої влади у сфері державних фінансової, бюджетної та податкової політики [4, с. 18]. Л. К. Воронова акцентує увагу на тому, що контрольна функція знаходить своє відображення в тому, що у відповідності до Бюджетного кодексу, Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу. Дане положення стосується як державного бюджету, так і місцевих, якщо інше не передбачено законодавством України [5].

І. В. Солошкіна виділяє і організаційну функцію даного суб'єкта, під якою вона розуміє участь Міністерства фінансів України у розробці та підготовці різноманітних заходів, пропозицій, поліпшення стану розрахунків. Також участь у підготовці пропозицій щодо основних засад грошово-кредитної політики України [6 с. 104].

В свою чергу, Н. Є. Селюченко та З. К. Шмігельська наголошують на тому, що Міністерство фінансів України реалізовує свої функції залежно від ланки фінансової системи. Тобто, для кожної ланки характерними є окремі, так би мовити, специфічні, індивідуальні функції Міністерства фінансів України. Зокрема, вони виділили наступні ланки :

- бюджет держави;
- державний кредит;
- фінанси підприємств;
- міжнародні фінансові відносини.

Так, на думку науковців Міністерство фінансів, зважаючи на вищевикремлені ланки, реалізовує наступні функції :

- складання і виконання державного бюджету;
- випуск та використання позик; використання залучених коштів та погашення боргів;
- нормативно-організаційне регулювання фінансової діяльності;
- взаємовідносини з урядами інших країн, міжнародними організаціями і міжнародними фінансовими інституціями.

Автори пояснюють таку позицію з урахуванням того, що чітке розмежування функцій і повноважень між фінансовими органами і інституціями забезпечують злагодженість у функціонування окремих сфер і ланок фінансових відносин [7].

Необхідно також відмітити, що Міністерство фінансів України зробило важливі кроки в контексті стабілізаційних процесів фінансової системи країни. Так, відповідно до Стратегічного плану діяльності Міністерства фінансів України на 2016 бюджетний рік та два бюджетних періоди, що настають за плановим (2017-2018 рр.), було : прийнято зміни до державного бюджету, що дало змогу зменшити дефіцит сектору загального державного управління; проведено реформу місцевих бюджетів; досягнуто угоди МВФ про надання масштабної міжнародної фінансової допомоги. Все це було необхідною умовою для досягнення місії Міністерства фінансів України, яка визначена у вищезазначеному Плані. А саме – фінансове забезпечення виконання державних функцій на основі виваженої бюджетної політики, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами за принципами збалансованості, ефективності,

неупередженості, цілісності, стійкості та прозорості.

Незважаючи на вищезазначене, деякі науковці наголошують на тому, що Міністерство фінансів не відіграє провідної ролі в управлінні фінансово-кредитною сферою, оскільки воно не контролює значні сфери економіки та фінансів на даний час. Зокрема, це стосується розробки макроекономічної стратегії, формування та розвитку фінансової інфраструктури, а також – забезпечення стабільності державних фінансів.

Висновки. Таким чином, аналізуючи вищевикладене, доходимо висновку, що Міністерство фінансів України як один із суб'єктів управління фінансовою системою, посідає важливе місце у даній діяльності. Так, воно належить до тих центральних органів виконавчої влади, для яких така діяльність є основною. Міністерство фінансів України виконує завдання та функції, які безпосередньо спрямовані на загальне керівництво усією фінансовою системою країни. Шляхом реалізації контрольної, організаційної, регулюючої, прогнозуючої, аналітичної, нормотворчої, координаційної, інформаційної та правозастосовної функцій, воно безпосередньо забезпечує проведення єдиної державної фінансової, бюджетної та податкової політики

Використана література :

1. Попов С. М. Наукова парадигма суб'єкт – суб'єктного управління в умовах сучасного континууму / С. М. Попов // Гуманітарний вісник ЗДІВ. – 2010. – Випуск 43. – С. 166-175.
2. Про Положення про Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 08. 04. 2011 р. № 446/2011. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>.
3. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О.Баластрик // Вид. 1, 2. – К. : Атіка, 2004. – 2006. – 368 с.
4. Контроль за державними фінансами : метод. посіб. Я. Ковальчук, А. Окисюк, А. Бочі, П. Макгрет, О. Захарова. – К., 2015. – 36 с.
5. Воронова Л. К. Фінансове право України : підруч. / Л. К. Воронова. – К. : Прецедент, Моя книга, 2006. – 448 с.
6. Солошкіна І. В. Адміністративно-правовий статус Міністерства фінансів України / І. В. Солошкіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. – 2013. - № 6-3. Том 1. – С. 103-106.
7. Селюченко Н. Є. Управління фінансовою системою України / Н. Є. Селюченко, З. К. Шмігельська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». – 2012. – № 725. –С. 366-371.